

POLOŽAJ NA JUŽNEM TIROLSKEM OB NOVEM LETU

Zakaj zahtevajo obnovitev pogajanj med vladama?

„Komisija devetnajstih“ dejansko že zaključila dela - Njeni predlogi - V tej zakonodajni dobi se vprašanje najbrž ne bo uredilo - Vse odvisno od Kršč. demokracije?

V zadnjem času italijanski tisk ponovno posveča precejšnjo pozornost vprašanju Južnega Tirola, zaradi katerega je Italija ne samo v sporu z južnotirolsko manjšino in njenimi predstavniki, temveč tudi s sosedno Avstrijo, ki ima po naravnih zakonih in po posebnem mednarodnem sporazumu (Gruber-De Gasperi) pravico in dolžnost, da se zanima za usodo okrog 235 tisoč nemško govorečih prebivavcev na Južnem Tirolskem.

Povod za tolikšno zanimanje niso tokrat dali kakšni novi dinamitni atentati, temveč predvsem vsebina daljšega razgovora, ki ga je predsednik Južnotirolske ljudske stranke (Südtiroler Volkspartei) dr. Magnago imel z dopisnikom avstrijskega tednika Volksbote in ki ga je ta list objavil v svoji novoletni številki.

Dr. Magnago je namreč izrazil mnenje, ča bi morali Italija in Avstrija čimprej obnoviti pogajanja za ureditev spornega manjšinskega vprašanja.

Odkar je Organizacija združenih narodov leta 1960 s posebno resolucijo priporočila obema vladama, naj skušata problem urediti z neposrednimi pogajanjmi, so se predstavniki vlad sestali že trikrat (v Milanu, Celovcu in Benetkah), a niso dosegli nobenega uspeha.

»KOMISIJA DEVETNAJSTIH«

Pred približno poldrugim letom pa je bila na pobudo takratnega italijanskega notranjega ministra Maria Scelbe ustanovljena »komisija devetnajstih«, ki se tako imenuje, ker jo sestavlja 19 predstavnikov političnega, upravnega in gospodarskega življenja na Južnem Tirolskem. S tem dejanjem je italijanska vlada očitno hotela dokazati, da je pripravljena in tudi sposobna rešiti pereče vprašanje na osnovi predlogov, ki bi jih izdelala ta komisija in ki bi bili tem pomembnejši, ker bi pri njihovem izoblikovanju sodelovali predstavniki prizadete manjšine. Tudi to dejstvo je gotovo vzrok, če med Avstrijo in Italijo v zadnjem času ni bilo novih, uradnih srečanj.

Čeprav »komisija devetnajstih« ni doslej izdala nobenega poročila, se zdi, da je v bistvu zaključila svoje delo, tako da rimska vlada že ima na razpolago predloge o ukrepih, ki so potrebni, če hoče, da se južnotirolski problem dokončno reši. Če je to res, je novo italijansko-avstrijsko srečanje samo zato potrebno, da se tudi avstrijski predstavniki uradno seznanijo z opravljenim delom.

Toda iz izjave dr. Magnago, ki je sam član omenjene komisije, se lahko sklepa, da se stvari ne razvijajo prav tako, kot bi manjšina želela. »Dvostranska pogajanja, ki jih priporočajo Združeni narodi — je med drugim dejal — se morajo ponovno in brez odlašanja pričeti. V primeru neuspeha pa je treba vprašanje predati pristojnim mednarodnim organom.«

OPRAVLJENO DELO

Zakaj se južnotirolski predsednik zavzema za obnovitev pogajanj med prizadetima vladama? Prav gotovo predvsem zato, ker se boji, da že omenjena komisija ne bo zaključila vsega svojega dela v tej zakonodajni dobi, ki se konča spomladi, kajti v tem primeru bi se celotna zadeva dolgo zavlekla in danes tudi ni nobenega učinkovitega jamstva, da bo bočoči parla-

ment predloge komisije sprejel. Ker pa se zdi, da je komisija, kot smo že dejali, v glavnem svoje delo opravila, bi ne smelo biti razlogov za odlašanje z obnovitvijo razgovorov med vladama.

Do kakšnih zaključkov je že prišla »komisija devetnajstih«? V tej zvezi je ugledni dnevnik »La Stampa« iz Torina dne 5. t. m. pisal, da bo Italija zagotovila izvajanje načela enakopravnosti pri dodeljevanju služb v javni upravi; zagotovila bo dejansko enakopravnost pri uporabi obeh jezikov (italijanščine in nemščine); bocenska pokrajina bo imela večjo avtonomijo in ji bo priznana zakonodajna oblast na področju šolstva, kmetijstva in prometnih zvez. List tudi piše, da se predvideva ustanovitev posebnega upravnega sodišča, ki bi jamčilo spoštovanje manjšinskih pravic.

Potrebna je dokončna rešitev vprašanja

Svoj daljši članek »La Stampa« takole zaključuje: »Vsem je jasno, da je sporazum, kakršnega si želi ogromna večina prebivalstva, takorekoč že dosežen. Tako prebivavci nemškega kot italijanskega jezika si ne želijo drugega, kot da bi delali v miru. Zato ne bi smeli zgubljati časa. Zadostovalo bi kakšno vladno sporočilo o predlogih »komisije devetnajstih«. Bolje bi še bilo, če bi vlada objavila svoje načrte, sestavljene na osnovi omenjenih predlogov. Čeprav ni časa za odobritev sporazuma, bi to pomenilo korak naprej: Bocnu in Innsbrucku bi dali razumeti, da je mogoče doseči nekaj resnega in poštenega, če se pustijo ob strani nasilneži.«

Pred dnevi se je z vprašanjem Južnega Tirola bavil tudi avstrijski podtajnik v zunanem ministrstvu Ludwig Steiner. V članku, objavljenem v dunajskem listu »Die Presse«, trdi, da za rešitev južnotirolskega vprašanja Italija nima druge alternative, kot da Južnemu Tirolu prizna »pravo avtonomijo«.

»Italija se mora zavedati — nadaljuje Steiner — da cenene rešitve morejo vprašanje urediti samo za kratek čas in hkrati sprožiti druge probleme.« »Četudi bi komisija uspešno zaključila svoja dela in bi jih Južni Tirolci odobrili, bi s tem vprašanje še ne bilo rešeno, kajti zaključki komisije morajo biti predloženi italijanskemu parlamentu. Ne glede na državnozbornske volitve gre za dolg in v marsičem še negotov postopek.«

Južni Tirolci in tudi avstrijska vlada so

torej zaskrbljeni, ker vse kaže, da se v tej zakonodajni dobi manjšinsko vprašanje ne bo rešilo, zaradi česar se bosta z njim nujno morala baviti nova vlada in parlament.

Zanimivo je, da se s takšnim stanjem ne strinja niti znani milanski dnevnik »Corriere della sera«. V tej zvezi je pred kratkim pisal, da o predlogih »komisije devetnajstih« imata določene pomisleke le notranje in zunanje ministrstvo in da je zato celotna zadeva sedaj odvisna le od tajništva Kršč. demokracije, ki mora izreči zadnjo besedo.

Kot Slovenci, ki živimo v mejah italijanske republike, moremo biti samo solidarni z južnotirolsko manjšino, kadar se z zakonitimi in demokratičnimi sredstvi bije za uveljavljanje in zaščito svojih jezikovnih, socialnih in gospodarskih pravic ter koristi. In to navzlic dejstvu, da njihova zaščitnica — Avstrija — doslej ne kaže razumevanja za zahteve, ki jih postavljajo Slovenci, živeči na njenem ozemlju.

Kljub temu želimo, da bi se zlasti italijanska vladajoča stranka, ki je hkrati politična organizacija italijanskih katoličanov, ubrala v vprašanih narodnih manjšin, pri čemer smo tudi mi prizadeti, novo in pravičnejšo pot ter se predvsem otresla ozkih in preživelih nacionalističnih spon ter predsodkov.

To je prav gotovo eden prvih pogojev, da se pravilno reši ne samo pereče vprašanje Južnega Tirola, temveč tudi vprašanje naše slovenske manjšine.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 13. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske zborovske skladbe; 10.00 Prenos sv. maše iz Stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Trije kamniti nosovi«, pravljica (Tončka Čurk), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem. Pevski zbor cerkve Sv. Vincencija Pavelskega v Trstu; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 17.00 Kinoklub, filmski svet v besedi in glasbi; 18.30 Poklici in razvedrila — »Knjigovestništvo« (Rado Bednarik); 21.00 Iz slovenske folklorne: »O ljudskem lutkarstvu« (Lelja Rehar).

• PONEDEJEK, 14. januarja, ob: 12.00 Iz slovenske folklorne: »O ljudskem lutkarstvu« (Lelja Rehar); 18.00 Pianist Andrej Preger — Marko Tajčević: Srbske igre, Dušan Radić: Sonata lesta; 18.30 Vabilo h glasbi — »Sugestija petja« (Pavle Merku); 19.00 Radijska univerza — Arnaldo Foschini: Spoznavajmo naša živila: »Meso, ribe, jajca«; 20.30 Gaspero Spontini: »Vestalka«, opera v treh dej. Približno ob 21.15 Opera, avtor in njegova doba (Gjimir Demšar).

• TOREK, 15. januarja, ob: 12.00 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanščina po radiu; 18.30 C. Debussy: La Demoiselle elue, lirčna pesnitev Dan-teja Gabriela Rossettija za dva glasova, ženski zbor in orkester; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Roman v nadaljevanjih — Ivan Pregelj: »Tolminci« (Martin Jevnikar); 21.35 Koncert sopranistke Ondine Otte, pri klavirju Livia D'Andrea Romanelli. Na sporedu so samospevi Miloja Milojevića; 22.00 Socialne vede.

• SREDA, 16. januarja, ob: 12.00 Brali smo za vas; 18.00 Z zborovskih natečajev »Antonio Illersberg«; 18.30 Jugoslovanski skladatelji — Uroš Krek: Mouvements concertantes. Godalni ork. Radiotelevizije iz Zagreba vodi Antonio Janigro; 19.00 Higiena in zdravje, s posvetovalnico dr. Milana Starca; 20.30 »Načrt Manhattan«, radijska drama (Nino Lillo - Franc Jeza), igrajo člani RO.

• ČETRTEK, 17. januarja, ob: 12.00 Roman v nadaljevanjih — Ivan Pregelj: »Tolminci« (Martin Jevnikar); 18.00 Italijanščina po radiu; 19.05 Širimo obzorja: »Glasbena in telesna vzgoja starih Grkov« (Rado Bednarik); 20.30 Simfonični koncert Orkestra Tržaške filharmonije. Približno ob 21.55 Svet umetnosti — Milko Bambič: »Slikar Gino Rossi, življenje in delo«.

• PETEK, 18. januarja, ob: 12.00 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Baritonist Marcel Ostaševski. Na sporedu so Gotovčevi, Hatzetovi, Sattnerjevi, Prebandovi, Kolinskovi in Viharjevi samospevi; 18.30 Tržaški skladatelji: »Mario Bugamelli« (Pavle Merku); 19.00 Radijska univerza — Maks Šah: Iz arabskega sveta: »Izgledi za bodočnost«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Novele in ertice — Paride Rombi: »Krika« (prof. Josip Tavčar).

• SOBOTA, 19. januarja, ob: 12.00 Zimski turistični razgledi; 13.30 Letalstvo v lahki glasbi; 14.40 Sekstet Borut Lesjak; 15.30 »Sončne poljare«, igra v štirih dej. (Ivan Matičič), igrajo člani RO; 17.20 II. Vatikanski koncil. Poročila in komentarji o Vesoljnem cerkvenem zboru; 18.00 Sodobna slovenščina; 19.00 Družinski obzornik; 20.40 Zbor »Jacobus Gallus«; 21.50 Sergej Rachmaninoff: Rapsodija na Paganinijevo temo za klavir in orkester, op. 43; 21.30 Vabilo na ples; 22.30 Izbor iz operet »Carjevič« in »Cardaška kneginja«.

TEDENSKI KOLEDARČEK

13. januarja, nedelja: Veronika, Vera
14. januarja, ponedeljek: Srečo, Feliks
15. januarja, torek: Pavel, Veljko
16. januarja, sreda: Tomislav, Oton
17. januarja, četrtek: Anton, Zvonimir
18. januarja, petek: Vera, Sv. Petra stol
19. januarja, sobota: Marij, Mara

Iz Gorice

Opozorjamo vse živinorejce, da je cep-ljenje obvezno v vsem obmejnem pasu na podlagi sporazuma med italijansko in ju-goslovansko veterinarsko komisijo.

Vlada se je rešila

V torek ponoči so se stranke vladne večine domenile še o tistih odprtih vprašanjih, ki so grozila spodnesti noge sredinsko-levičarski Fanfanijevi vladi. Po-glavitno vprašanje se je tikalo imenovanja upravnega sveta podržavljenih elektrarnih podjetij ali ENEL. V vili Camilluccia v Rimu so se zbrali na razgovor poleg ministrskega predsecnika tudi voditelji štirih vladnih strank: demokršćanske, socialno-demokratske, republikanske in socialistične. Sklenili so, da se imenuje poslanec Di Cagno za predsednika nove državne električne družbe. V zadovoljstvo vseh, so mu dodali še devet soupravnikov, in sicer 4 demokristjane, 2 socialista, 2 socialna demokrata in enega republikanca. Ta zadeva je torej rešena, ker je vsak dobil nekaj.

Glede dokončne ustanovitve dežel so se strankarski vodje domenili, naj rešuje to vprašanje prihodnja zbornica. Za sedaj bo zbornica izglasovala zakon, ki se tiče financ in osebne staleža pri deželnih upravah.

Sovjetska zveza naveličana osamljenosti

Sovjetska zveza hoče napraviti, kot kaže, konec svoji kulturni osamljenosti. Te dni je predsednik odbora za kulturne zveze s tujino, Sergej Romanovski, naznanil, da bodo poslali letos na tisoče sovjetskih znanstvenikov in kulturnih delavcev na obisk in gostovanje v tujino, in sicer v več kot sto držav. Kakih 30 sovjetskih gledaliških skupin bo gostovalo v Združenih državah, Veliki Britaniji, Kanadi in Franciji, pa tudi še v mnogih drugih državah. V Sovjetsko zvezo pa bo prišlo gostovat okrog 30 tujih skupin. Sovjetski znanstveniki pa še bodo med drugim udeležili zborovanja mednarodnega odbora za izkoriščanje vesoljskega prostora, ki bo na Poljskem, kongresa o fiziki planetov, ki bo tudi na Poljskem, kongresa o orientalskih vprašanjih, ki bo v Indiji, zborovanja zoologov v Združenih državah in kongresa astronomike na Japonskem.

Čombe se pogaja

Predsednik Katange Čombe, ki se od časa do časa prikaže, pa zopet zgine, se je v sredo zopet pojavil v glavnem mestu Elisabethwillu. Mesto so pred dnevi zasedle čete Združenih narodov. Tajnik Organizacije združenih narodov je zagotovil upornemu poglavarju bogate Katange osebno varnost, če bo vplival, da se še zadnja njegova postojanka, rudniško mesto Kolwezi, preda »modrim čeladam« OZN. V tem slučaju bo odprta pot za združitev Katange s Kongom in bo Čombe mogel ohraniti svoj položaj kot predsednik te pokrajine.

Čombe se zaveda, da je izgubil igro, ker mu je obrnila hrbet belgijska vlada in pa rudniško podjetje »Union Minière«, ki je dejanski gospodar Katange. Njeni rudniki proizvajajo letno 335 tisoč ton bakra in 9000 ton kobalta, ki je ena najredkejših rud na svetu. Poleg teh rudnin so v Katangi tudi uranovi rudniki. Skupna rudniška podjetja, ki so še v belgijskih rokah imajo na leto več deset milijard dobička. Čombe je pa bil njih dolga roka in je seveda tudi soudeležen pri kakem milijonu.

Odločujoči možje — ki seveda niso ministri — so sklenili tudi, naj se razpišejo volitve za dan 5. maja. Zbornice bodo razpuščene 23. februarja.

S temi kompromisnimi sklepi se je sedanja vlada še ohranila na krmilu, sicer bi ji socialisti odrekli zunanjo pomoč.

* *

MACMILLAN PRIDE V RIM

Od 1. do 3. februarja se bo v Rimu nudi na uradnem obisku britanski ministrski predsednik Macmillan. Politični opazovalci ta obisk spravljajo v zvezo z De Gaullovi mi napori za tesnejše sodelovanje med Francijo in Zahodno Nemčijo, čemur nasprotujeta tako Italija kot Velika Britanija, ker menita, da bi bila os Pariz-Bonn škodljiva za politično enotnost zahodne Evrope.

UNIVERZA ZA ČASNIKARSTVO

Francija je dobila zdaj svojo prvo univerzitetno katedro za časnikarstvo in informacijsko tehniko, in sicer na univerzi v Strasburgu. Med predmeti, ki jih bodo predavali, na tej katedri, bodo tehnologija časnikarstva, struktura časnikov, organizacija tiskovnih agencij in javni odnosi. Poleg tega bodo predavali o literaturi, razne tuje jezike in o sodobnih tujih civilizacijah. To ponovno dokazuje pomen časnikarstva v moderni dobi.

PAPEŽEVA AKTIVNOST

Papežu so poklonili izvod nove tipične, to je enotne izdaje ruskega misala, ki so ga natisnili v papeški mnogojezični tiskarni in ga je izdala vatikanska založba. Misal so priredili za novi natis patri benediktinci iz papeške opatije San Girolamo in urbe. Z njimi je sodeloval pater Peter Brotter.

V isti papeževi tiskarni je izšel pred kratkim lep slovenski prevod enciklike »Mater et magistra«. Zanikajo govorice, da je papež hudo bolan. Pred dnevi je namreč ponovno obiskal neko rimsko cerkev.

Hruščev v zapadnem Berlinu?

Vzhodnonemška komunistična stranka je skicala za prihodnje dni šesti strankin kongres v Berlin. Zborovanja se bo udeležil tudi Hruščov z velikim odposlanstvom sovjetske partije.

Navzočnost Hruščova hoče izrabiti tudi Willy Brandt, župan zapadne polovice Berlina. Na neki tiskovni konferenci ga je indirektno povabil v zapadni Berlin, ko je izjavil: »Sodim, da bi bilo koristno, če bi se Hruščov poučil o dejanskem stanju Berli-

Drugi „Eichmann“

V Čileju so pred dvema mesecema zapri esesovskega polkovnika Walterja Rauffa. Po Hitlerjevem zlomu se je rejeni polkovnik preselil v Južno Ameriko, kjer je našel dobro službo kot trgovski zastopnik. Polagoma je pa prišlo na dan, da je ugledni gospod Walter zakrivil smrt okrog 97 tisoč Judov. Rauff si je izmislil posebne plinske peči na tovarnjakih. Ko so Žide prepeljavali iz taborišč, so jih natrpali na zaprte tovarnjake, ki so bili prirejani kot plinske celice. Nesrečneži so se še spotoma zadušili. Nemška vlada zahteva, naj ji Čile izroči tudi tega vojnega zločinca, da bo doma plačal za svoje grehe.

ZARES ALI ZA STRAH?

Pred prazniki se je raznesel glas po vseh obalnih krajih od Gradeža do Benetk, da so se pojavili avstrijski nacisti, ki nameravajo izvršiti vrsto atentatov. Varnostni organi so povečali pažnjo na progah, cestah in postajah. Zastrazen je bil zlasti dolgi most, ki pelje iz Mester preko lagune do Benetk.

Govorilo se je, da bodo atentatorji položili mine pod njegove oboke. Doslej pa ni bilo slišati še nobenega poka. Morda so ti glasovi služili bolj za strah kot zares?

Zadruga „Sveti Blaž“

S čim vsem sleparijo po velikih mestih! S svetniškimi zadrugami in brezposelnimi delavci. To se je zgodilo v Milanu. Ze pred štirimi leti se je tja priselilo šest podjetnih južnjakov. Ugibali so, kako bi se dali na lahko zaslužiti lepi milijončki. Pa so jo ptički uganili. Ustanovili so delavsko posredovalnico »Sveti Blaž«. Ko so zvedeli, da je prišla skupina njih rojakov iskat delo kot dninarji, so jih že čakali na postaji ali pa so jih poiskali v javnih prenočiščih ali menzah. Zagotovili so jim brž zaposlitev, če se vpišejo v zadrugo »Svetega Blaža«. Kdo bi se ne zahvalil takim milosrdnim osebam. Mešetarji so delavcem takoj dobili delo zlasti pri stavbnih podjetjih. Zankica je bila le v tem, da so morali delavci »odrajtati« po polovico dneve Blaževim mešetarjem, vrhu vsega pa niso bili niti zavarovani.

Pri neki nezgodi je vsa zadeva s prekupčevanjem brezposelnih prišla na dan. Tisočestorico, ki je v štirih letih zaslužila skoraj dve sto milijonov, so pripravili. Sodišču so prijavili tudi 130 podjetnikov, ki so najemali dninarje brez vsake delovne pogodbe. Obtoženci se zagovarjajo, da jih je vodila pri njih poslih gola človekoljubnost. Na stotine osleparjenih delavcev je pa na cesti.

na, s tem da bi si na lastne oči ustvaril sliko na obeh straneh zidu.« Bajе bo Hruščov to povabilo sprejel.

Skoro gotovo pa je po besedah ministra Barzela, da bo kak član zvezne nemške vlade šel na razgovore s Hruščovom v vzhodni Berlin. Sploh se zadnje čase opaža tesnejše sodelovanje obeh nemških vlad, v Bonnu in v Pankowu, vsaj kar se tice trgovinskih stikov. Adenauer je pripravljen odpreti sosednji vladni kredite do 400 milijonov mark. Prvi pogoj pa je, dovoljenje za prosti prehod iz ene v drugo polovico Berlina.

Fanfani v Ameriko

V drugi polovici tega meseca bo ministrski predsednik Fanfani odletel na politični obisk v Washington. Minister ima nalogo, pojasniti nekatera vprašanja, ki so v zvezi s stališčem Italije v mednarodni politiki.

Italija in Anglija sta se zadnje čase močno približali v skupnem nastopu glede splošne evropske politike. Politično prijateljstvo med obema državama pa ni vseč Franciji, ker bi rad imel De Gaulle v svojih rokah vodstvo evropske politike s pomočjo Nemčije.

Druga velika neznanka je pa nova politična smer Kennedyjeve svetovne politike. Njegov namen je, da bi se direktno pogodil s Sovjetsko zvezo o vseh velikih mednarodnih zadevah, ne oziraje se na druge evropske velesile. V ta namen je povabil včeraj k sebi sovjetskega ministra Kuznecova, s katerim je razpravljal ne samo o novih pogajanjih med Združenimi državami in Sovjetsko zvezo, marveč tudi o bo-

dočih odnosih med državami Atlantskega in Varšavskega pakta. Pri tem so pa seveda prizadete poleg obeh velikanov tudi druge države.

O vseh teh vprašanjih bi si bila rada na jasnem seveda tudi Italija in bi tudi Fanfani moral povedati svojo besedo.

Nov „Firer“?

Dopisnik francoskega dnevnika »France Dimanche« je odkril v Rimu novega Hitlerja ali Führerja. Bajе je ta mož nezakonski sin bivšega nemškega samodržca. Petinštidesetletni sin nosi ime po materi in se imenuje Franz Weber. Poročen je z italijansko državljanko ter je oče dveh otrok. V Rimu je živel precej udobno v bogataški mestni četrti na gričku Parioli. Odkod so izvirali dohodki, ne ve nihče.

Časnikarju je Weber izjavil, da je bila njegova mati bolničarka; z očetom Adolfom pa da ni bil prav v dobrih razmerah, čeprav ga je priznaval za svojega sina. Kljub sporu je pa Hitlerjev domnevni sin ves navdušen za hitlerjanstvo.

»Ves svet se bo moral prej ali slej pokoriti novemu nacizmu in mene priznati za vodjo,« je izjavil gospod Weber v svoji nedosegljivi domišljiji.

Po teh izjavah se je začela zanimati za bodočega »vodjo« tudi rimska policija. Ko pa je potrkala na vrata njegovega stanovanja, ni našla več ne njega ne njegove družine.

Naročnike, ki še niso poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

Zlato našega stoletja

Nekako od leta 1945 dalje se je začela nova, atomska doba v zgodovini človeštva. V našem stoletju se je spreobrnilo vse človekovo mišljenje in čustvanje. Vzrok te vekovite spremembe je uranova ruda, ki je postala ena najbolj dragocenih in zaželenih surovin stoletja. Po vseh krajih sveta mrzlično iščejo ležišča uranove rude. Od nje so namreč odvisna vsa atomska pogonska sredstva.

Nekoč so državniki v veliki politiki spletkarili zaradi premogovnih in naftnih središč. Generali so vodili armade v boj za premog in nafto. Saj sta bili od premoga odvisni vsa prekmorska plovba in trgovina; od bencina pa je bil odvisen ves kopenski in letalski promet.

V zadnjih petnajstih letih je tudi to že zastarelo. Nagli tehnični razvoj zahteva sodobnejša pogonska sredstva — ta se pa skrivajo v uranovi rudi.

Kakor je v prejšnjih stoletjih vlekla zlata mrzlica na tisoče zlatosledcev v Kalifornijo in potem na zlato sever v Alasko, tako so danes razpršeni iskalci urana po vseh pokrajinah s starimi kameninami. Slika je prav podobna: takrat jih je na tisoče pobrala zlata mrzlica, danes jih tudi na tisoče plača z življenjem in zdravjem lov za »zlatom našega stoletja«. Razlika je samo ta, da so zlatokopi nosili krampe in

lopate, moderni rudosledci so pa opremljeni z Geigerjevimi števci.

Kako se tem godi, naj izpriča sledeča kratka zgodba.

Strahote v puščavi Utah

Leta 1955 je pognala potreba po svetu Roberta Picka iz nemških Draždan. V Združenih državah si je ustvaril precej dober položaj kot lastnik večje žage. Nekega večera pa je nenaden požar upepelil žago, hišo in vse Pickove zaloge lesa. Z ženo je postal pravi berač. Zakonca pa nista klecnila pod udarci življenja. Z zadnjimi beliči sta se očpravila proti jugu.

Pick je že slišal o razsežni koloradski planoti, pravi kameniti in peščeni puščavi, kjer so še neznani kraji. Tja so že pred desetimi leti izginjali uranovi iskalci. Nekateri so priglasili na rudniškem uradu rudonosne uranove plasti, toda dosti sreče niso imeli.

Zakonca Pick sta prav tam iskala sreče. V mestecu Hankville sta se ustavila. Pick je vsako jutro odhajal s števci v peščena gorovja, vsak dan dalje v od sonca razbeljeno divjino. Potem se ni več vračal, marveč ga je le naprej gnalo. V razdalji po tri kilometre je zakopal v pesek steklenice voče. Uranove rude — nikjer.

(Nadaljevanje na 7. strani)

Tržaškega

KDAJ BODO DELILI POMOC?

Kmalu bo mesec dni, odkar je potekel rok, do katerega so tržaški kmetovavci na posebnih obrazcih prijavili škodo, ki jim je lani povzročila suša. Mnogi kmetovavci se zato sprašujejo, kdaj jim bo pričelo Kmetijsko nadzorništvo razdeljevati obljubljeno pomoč. Ta je namreč potrebna prav v tem času, saj je nekaterim živinorejcem že začela primanjkovati krma za živino.

Menimo, da bi Kmetijsko nadzorništvo prav ravnalo, če bi čimprej uradno sporočilo, kako potekajo priprave za razdeljevanje pomoči, ker se zna drugače zgoditi, da bo morda zadani usoden udarec živinoreji na našem področju.

GRADNIKOV VEČER

Slovenski klub je v torek priredil v Gregorčičevi dvorani v Trstu »Gradnikov večer«. Po uvodnih besedah predsednika dr. Hlavatyja je o pesniku iz goriških Brd in njegovem literarnem delu govoril dr. Andrej Budal. Prisotni so nato na magnetofonskem traku poslušali pesnikov pozdrav tržaškim Slovincem, člani Slov. gledališča Leli Nakrstova, Stane Raztresen in Jožko Lukeš pa so recitali nekaj njegovih pesmi.

S to prireditvijo je Slov. klub tudi proslavil pesnikovo 80-letnico, ki jo je obhajal 2. avgusta 1962.

Dolina:

INDUSTRIJSKO PODROČJE SE SIRI

V začetku tega meseca je bil v Uradnem listu vladnega komisariata objavljen odlok, s katerim je bilo nadaljnjih 100 hektarov zemljišča proglašeno za javno koristne in bodo prešli v last Ustanove žaveljskega industrijskega pristanišča. Vse to zemljišče se nahaja na področju dolinske občine, in sicer južno od stare občinske ceste Dolina-Mačkovlje.

Žaveljsko industrijsko področje se razteza, oziroma se bo raztezalo po skupno 800 ha zemljišča. S tem se začne seveda močno spreminjati tudi socialna struktura prebivalstva dolinske občine, čemur bo žal sledila tudi sprememba njenega narodnostnega značaja. Gre za vprašanje, ki bo imelo globlje posledice in ki bi ga naše organizacije morale proučiti, da ne bo prevelike narodne škode.

Sv. M. M. Spodnja:

OPOZORILO OBCINSKI UPRAVI

Ze večkrat smo se v listih in tudi s posebnimi pismenimi vlogami obrnili na

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUSTVO

priredi v soboto, 2. februarja, v hotelu »Excelsior Palace« svoj tradicionalni

»DOBRODELNI PLES«

Pričetek ob 21. uri

Vstop izključno z vabili, ki se dobijo na se-dežu društva v Trstu ulica Machiavelli 22, telefon 36-275, vsak de'avrik od 10. do 12. in od 17. do 19. ure. Tu se lahko tudi rezervirajo mize.

mestno upravo ter jo opozorili na nujno potrebna dela v našem okraju. Naše vloge so sicer nekaj zalegle, vendar ni mogoče reči, da so bila vprašanja tako rešena, kot bi bilo potrebno.

Cesta od gostilne »Bacco« do Rovt je na primer še vedno v obupnem stanju in številni prebivavci, ki se je poslužujejo, še zmeraj ne vedo, koliko časa bo preteklo, preden jo bodo temeljito popravili. Pereče je nadalje tudi vprašanje javne razsvetljave. Vzdlž omenjene ceste so že pred prazniki položili podpornike, a je pri tem tudi ostalo, tako da je cesta popolnoma nerazsvetljena.

Da se ti in drugi problemi rešijo, bi bilo potrebno, da bi kakšen občinski mož kdaj obiskal tudi naš predel, ne pa da se med nami prikaže le tik pred volitvami in nas še tedaj obsipa samo z lepimi in visokodonečimi frazami.

Mavhinje:

O POTREBNIH JAVNIH DELIH

V svojem prvem letošnjem dopisu želimo opozoriti nabrežinsko občinsko upravo, naj pravočasno poskrbi, da se končno v naši vaši izvedejo nekatera dela, s katerimi resni mogoče več odlašati. Gre v prvi vrsti za javno razsvetljava, ki je hudo pomanjkljiva. Drugo vprašanje je stanje cest po vasi, ki vsekakor potrebujejo stalne nege. Zvedeli smo, da namerava občinska uprava zgraditi kakih 100 m nove poti ob vodu v vas z vižovske strani, s čimer bi zlasti voznikom motornih vozil bila prihranjena nevarnost na ozkem in nepreglednem ovinku pri Terčonovi trgovini.

S tem delom se strinjamo. Želeli bi pa, da se dela čimprej izvršijo, kajti tudi Mavhinje postajajo čedalje pomembnejša postojanka v turizmu devinsko-nabrežinske občine.

—0—

V tržaški glavni bolnišnici je v nedeljo zjutraj umrl v 53. letu starosti Guido Faletič, ki je bil dolgo let v službi pri financih. Rodil se je v Beneški Sloveniji, a je prebil skoraj vse svoje življenje na Goriškem in Tržaškem. Pokopali so ga v torek popoldne ob številni udeležbi na pokopališču v Sosljanu. Zapuščica ženo in mladoletno hčerko, katerima izrekamo globoko sožalje.

S. S.

RAZVOJ KOPRSKEGA PRISTANIŠČA

Koprsko pristanišče, ki ima le nekaj let življenja in se vedno urejuje in razširja, je lansko leto ponovno dokazalo svojo življenjskost. Ob koncu leta so namreč zabeležili 269 tisoč ton blagovnega prometa, od katerega največji delež (173 tisoč ton) odpade na uvoz. Lani je v Kopru pristalo skupno 689 lačij, se pravi skoraj dve dnevno. Z novimi pristaniškimi deli in z izboljšanjem naprav bodo letos predvidoma dosegli 340 tisoč ton blagovnega prometa.

Bazovica:

OBCNI ZBOR

V nedeljo, 13. t. m., bo v Preslovi dvorani redni letni občni zbor Zavarovalnice za

govejo živino. Na dnevnem redu so razna poročila in razprava o bodočem delovanju zavarovalnice. Občni zbor se začne ob 16. uri.

V prostorih bazovske osnovne šole kmetijski strokovnjaki prečavajo o živinoreji. Tečaj je priredila Zveza neposrednih obdelovalcev zemlje.

KRSTNA IZVEDBA MERKUJEVEGA DELA

V Kulturnem in umetniškem krožku je bila v torek zvečer dvojna prireditev novoustavljene tržaškega društva »Arte viva«, ki hoče olajšati vzpon najboljših tukajšnjih mladih umetnikov. Na sporedu sta bila koncert in odprtje razstave slik. Na koncertu so izvajali med drugim novo delo Pavleta Merkuja, poleg skladb Weberna, De Incontrere, Saracina, Rafinija in Dellapiccole. Izvajali so jih sopranistka Santi, baritonist Strudthoff, flautist Dapretto, violončelist Vendramelli, pianist Repini in kitarist Tonazzi.

Na razstavi pa so zastopani umetniki Lilian Caraian, Bruno Chersicla, Enzo Cagno, Klavdij Palčič, Nino Perizzi in Miela Reina.

Tudi na nekem koncertu mladih slovenskih skladateljev v Ljubljani so izvajali te dni neko Merkujevo delo, ki ga kritiki hvalijo.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V nedeljo, 13. t. m., ob 17. uri na Kontovetu

André Roussin

»KADAR SE STORKIJA ZABAVA«

komedija v štirih dejanjih

Prepovedano mladini izpod 18. leta!

Beneška Slovenija

UČJA

Kako žalostne so še vedno razmere po naših dolinah in kako smo odrezani od sveta, vam pove žalostna zgodba, ki se je pripetila danes teden.

Za praznike je bila vsa dolina Učeje tako visoko zametena, da ni bilo mogoče priti niti do Rezijske. Le najpogumnejši so si nekaj dni po snežnem neurju upali s smučmi preko Krnice proti Reziji. Na to pot si je drznil tudi družinski oče Di Leonardo. Pred prazniki se mu je namreč rodil četrti sin. Treba je bilo iti po marsikaj za novorojenca in mater, pa tudi prijaviti otroka na matičnem uradu občine.

V četrtek zjutraj se je oče odpravil na smučeh v dolino. Na občini je opravil svoje posle in se je kmalu popoldne vračal domov. V vasi Liščjaju se je spotoma malo odpočil, nato spet odrinil v snežni večer po strmi poti. Pod noč so ga domači v skrbeh pričakovali. Ni ga bilo od nikoder! Družina je še ponoči obvestila orožnike. Naslednje jutro sta se odpravili dve skupinici na pomoč. Šele drugi dan je izvežban pes odkril truplo ponesrečenca globoko pod snegom. Revez je prišel že do prelaza Krnice; še en tek in bi bil prišel domov. V snežnem metežu je pa izgubil smer in je našel — belo smrt. Zaman so mati in otroci pričakovali očeta. V skrbi za družino je omahnil. Huda nesreča je pretresla vse sosede, ki se v svoji oddaljeni vasi še bolj čutijo odrezane od sveta.

ČEDAD

Obmejni prehodi s prepustnicami nerjetno naraščajo tudi na blokkih v čedad-

NOVA JAVNA DELA

Goriški občinski odbor je na svoji zadnji seji sprejel več sklepov, ki se tičejo javnih del. Uredil se bo podaljšek ulice Roma do občinske palače in še nekaterih drugih mestnih ulic. Drugi važen sklep se tiče pokritega trga na debelo. Po novih načrtih se bo prostor še povečal in bo morda končno tudi postavljena toliko zaželena streha. Za ojačenje mestne razsvetljave je določenih 180 milijonov lir. Na dnevni red je prišla tudi nabava materiala za prometne znake na važnih križiščih. Upamo, da ne bodo mestni očetje pozabili na nevarna prometna križišča na obeh koncih Katari-nijevega trga. Na koncu so razpravljali tudi o obnovi pogodbe z avtobusnim podjetjem ATA za leto 1963.

RUPA

Povedali smo že pred kratkim, kako je z našim zborom. Novi list je tudi zabeležil novico, da bo menda odstopil naš pevovojca. Tista novica je zdaj postala resnica. Naš dosedanji pevovodja, o katerem moramo reči, da se je res požrtvovalno trudil, je odstopil, ne da bi zboru povedal, kakšen vzrok ga je k temu prisilil.

Pevke in pevci pa kljub temu nadaljujejo z vajami. Na pomoč jim je namreč priskočil pevovodja Zdravko Klanjšček iz Jazbir. Dasiravno je obložen že z domačim zborom in tudi drugje, vendar rad prihaja tudi v našo vas v vnemi, da se ohrani naša lepa pesem. Zato tudi menimo, da je

- *Hanalška dolina*

skem okraju. V Stupici so lansko leto našli 29.000 prehodov italijanskih državljanov in skoraj 33.000 tujih prehodov. Preko vseh obmejnih prehodov v okrožju Čedad je šlo čez mejo v sklopu maloobmejnega prometa 30 tisoč italijanskih državljanov; z one strani jih je pa prišlo kar 143 tisoč.

Vsi krajevni listi pripominjajo, da pomeni dotok jugoslovanskih državljanov važno gospodarsko postavko. Tega se še bolj zavedajo trgovci, ki si samo žele, da bi se obmejni promet še okreplil.

TRBIŽ

Medtem ko je drugod proti jugu deževalo, je trbiški kotel ostal pod snegom. Na strehah so kar celi plazovi polzeli na pločnike.

Bridko se je preveril o tem stanju izletnik iz Beljaka, gospod Pinzer. Pripeljal se je v Spodnji Trbiž z družino. Ustavil se je pred nekim gostiščem. Še preden so se izletniki skobacali iz avta, je zgrmel nanj cel plaz srega s strehe na hiši. Brž so prihiteli mimoidoči, ki so s težavo povlekli goste izpod snega. K sreči se jim ni pripetilo dosti hudega, pač pa je bil avto precej poškodovan.

V ponedeljek ponoči je izbruhnil na glavni postaji v Trbižu velikanski požar. Ogenj je zajel celotno severno krilo glavnega postajnega poslopja. Trbiškim gasilcem so prihiteli na pomoč tudi gasilci z nekraj meje, iz Arnoldsteina. Skupnemu naporu se je posrečilo po treh urah ugasiti švigajoče zublje. Škoda je pa precejšnja, ker je zgorelo vse prvo nadstropje, kjer so bili nastanjeni uradi. Sklepajo, da je vzrok požara kaka preveč razbeljena peč.

dolžnost vseh zborovih članov, da se redno udeležujejo pevskih vaj.

Na koncu ne smemo pozabiti še na našo Vipavo. Za praznik svetih treh kraljev je tako narastla, da je prestopila bregove. Pod nekdanjo usnjarno, pa tudi začaj za »Tomažem« proti Gabrijam je bilo vse pod vodo. Naši možaki vedo povedati, da ni bilo že kakih petnajst let tako visoke vode v tem času. Za te poplave pa ni bila kriva samo visoka Soča, ampak tudi narastle vode ob izvirkih Vipave same. Potniki so povedali, da je bilo že par streljav od izvirkov »Poc! skalco« vse pod vodo. Naši očanci so modro sklepali, kako je to na svetu, da je zdaj ene reči preveč, drugič pa premalo. Zdaj smo v vodi, polti pa je ne bo kaplje.

OSLAVJE

Leno je bilo videti, ko sta na Novo leto po slovesni sv. maši stopila k oltarju jubilaranta Leban Ivan, mizar, rojen v Solkanu in Prinčič Jožefa, tovarniška delavka, rojena v Števerjanu. Vsa leta stanujeta pri nas. Po 25 letih sta hotela v istem svetišču ponoviti svojo zavezo, da hočeta tudi v bodoče živeti skupaj v ljubezni, miru in potrpežljivosti. Jubilar toma iskreno želimo, da bi Bog blagoslovil in podkrepil njihovo dobro voljo.

Ta teden v torek so zvonili na zadnji poti 87-letni Mariji Prinčič, doma »pri Ce-

Iz Goriške

rovčevih«. Ta naša najstarejša soseda je imela več sinov in hčera, za katera je morala skrbeti po zgodnji moževi smrti. Vse težave življenja je vdano prenašala. Zadnja leta je preživela pri svoji hčeri. Umrla je v bolnišnici. Bog ji daj plačilo na onem svetu!

Naši klanci in ovinki, čeprav lepo uglajeni, so pa še vedno le slabo razsvetljeni. Zadnje čase se pa sliši, da se je občina vendarle odločila, da bo postavila nekaj žarnic na zadnjih ovinkih, preden prideš do ploščadi pod oslavsko kostnico. Zadnji čas je, da se tudi razsvetljava uredi.

TRZIC

V soboto bodo splovili v morje novo prekoceansko ladjo »Oceanic«, ki je pravo čudo moderne tehnike. Ladja je pravi plavajoči nebotičnik z enajstimi nadstropji. Odrivala bo 35 tisoč ton. Dolga je 238 metrov, široka pa 30. Mogočni stroji s silo 61 tisoč konjskih sil ga bodo potiskali s hitrostjo 26 vozlov na uro. Na krovu so priprave, ki preprečijo vsako nihanje ladje. »Oceanic« ima radarske priprave proti trčenju, radijske priprave za telefoniranje s kopnim in sprejemanje meteroloških kart. Kot posebno novost pa celo sprejemnike za »Telstar«, umetni satelit, ki oddaja televizijo okoli Zemlje. Na krovu, ki je pravzaprav moderno mesto v majhnem, je prostora za 1650 potnikov in 550 ladijskih uslužbencev.

80-letnica in košček zgodovine primorskih Slovencev

ca« tudi preko mej domačega kraja. Prav te dni obhaja 80-letnico svojega dela polnega življenja. Ni znan samo kot društveni organizator, zadružni strokovnjak, soustanovitelj Čevljarske zadruge, marveč tudi kot socialni in politični delavec v prvih desetletjih naše dobe.

Ne mislimo postavljati spomenika njegovemu požrtvovalnemu in nesebičnemu delu v vseh mogočih panogah, hočemo le ob njegovem liku pokazati, kako so znali naši predniki graditi narodno skupnost in morda vzpodbuditi katerega izmed mlajših, da bi se ob takim vzgledu učil.

K temu so namenjene tele vrstice. Oče mu je bil mali čevljarski obrtnik. Tonca je moral že kot otrok presedeti s pomočniki tudi po 14 ur dnevno ob čevljarski mizici in vleči dreto. Oče je že zgodaj umrl. Vse breme za preživljanje matere in šestih nedorastlih otrok se je prevzelo na ramena 17-letnega fanta. Zaradi

šibkega zdravja pa je moral opustiti obrt. Prav to pa je bilo zanj odločilno.

Posvetil se je učenju glasbe pri skladatelju Danilu Faiglju. V krjigovodstvu se je pa vadil po raznih zadružnih tečajih.

Prav v tisti dobi je začel narodni preporoditelj Janez Evangelist Krek s krščanskim socialnim gibanjem med Slovenci. Pridružil se mu je tudi mladi Vuk, katerega je Krek prijateljsko klical kar »Mirenec«. Pri »Delavskem podpornem društvu« in pri delavski bolniški blagajni, kjer je bil za upravnika, se je seznanil tudi z dr. Antonom Brecljem, voditeljem krščansko-socialnega gibanja na Goriškem.

Poleg vseh teh funkcij je naš jubilar prevzel še organistovsko službo, ustanovil je mladinski pevski zbor in je vzbudil k življenju prosvetna društva po vsej mirenški okolici. Večer za večerom je bil pri prosvetnem delu.

Leta 1908 si je ustanovil družino, v kateri je zrastle osem otrok. Med njimi je bil tudi znani in prerano umrli književnik dr. Stanko Vuk. Kljub družinskim skrbem je imel »Tonca« še vedno čas za ustanovitev telovadnega društva »Orel« in celo za gradnjo kulturnega doma, kjer so se neprestanost vrstile prosvetne prireditve.

Poleg prosvetnega dela je Vuk globoko zaoral tudi v gospodarstvu. »Čevljarska zadruga«, ustanovljena leta 1911 po zaslugi dekana Rojca, se je razvila pod Vukovim

(Nadaljevanje na 7. strani)

GOSPODARSTVO

Kaparji na oleandrih, limonah itd.

Na domačih rastlinah, to je takih, katere gojimo doma, so kaparji zelo pogost gost. Kaparje imenujemo tudi ščitaste uši, ker so na zunaj zavarovani s posebnim ščitom, na trebušni strani pa imajo sesalce, s katerimi srkajo sok iz podlage gostitelja. Imamo pa jih na trtah obhišnih latnikov, na murvah, na limonah in pomarančah, na oleandrih in drugem lepotičnem grmičevju, tudi na zimzeleni itd.

Kaparji ali ščitaste uši imajo to značilnost, da skoraj ne spremenijo svojega mesta, zato jih ne vidimo nikdar na potovanju. Obstaja več vrst in pasem, ki so večinoma navezane na svojega gostitelja, katerega ne menjajo. Imamo pa proti vsem učinkovita sredstva na podlagi belih olj. Taka sredstva so »paramag« podjetja Amon, »agrumol« podjetja Sariaf in druga.

Sredstva proti kaparjem rabimo večinoma v 1% raztopini. Če hočemo imeti močnejše škropivo, raztopimo v vodi 1,5 do 2% pripravka in dobro poškopimo napadeno rastlino. Kaj pomeni »dobro poškopimo«? To pomeni, da mora biti mokra celotna

VINOGRADNISKI NAČRT VZHODNIH DRŽAV

Odbor za gospodarsko sodelovanje med Sovjetsko zvezo, Madžarsko, Češkoslovaško, Romunijo in Bolgarijo je izdelal načrt, da se do leta 1965 površina z vinogradi poveča od sedanjih 1,46 milijona ha na 2,6 milijona. Leta 1950 je bilo nekaj nad milijon ha vinogradov. Če bodo načrt izvedli, kar ni težko, bo blok vzhodnih držav največji proizvajalec vina na svetu.

Kmetijstvo v Avstraliji

Avstralsko kmetijstvo ima daleč največ dohodka od živinoreje, predvsem od ovčereje, nekaj pa donaja tudi poljedelstvo, in sicer: Sladkorni trs je glavni pridelek: nad 9 milijonov ton na 200.000 ha. Sledi pšenica s 5,5 milijona ton na 5 milijonov ha (11 stotov na ha); oves 850.000 ton na 1,2 milijona ha; ječmen 770.000 ton na 960.000 ha; krompir 600.000 ton na 43.000 ha; riž 260 tisoč ton na 140.000 ha; koruza 170.000 ton na 75.000 ha.

V sadjarstvu je na prvem mestu grozdje s pridelkom 450.000 ton na 53.000 ha; jabolka za jabolčnik presežejo 250.000 ton na 34.000 ha. Na 3. mestu so marelice s pridelkom 33.000 ton na 5.000 ha. Druge sadne vrste dajo manjše pridelke.

FRANCOSKI VINSKI PRIDELEK

Leta 1961 je znašal pridelek vina v Franciji 46,7 milij. hl, zadnja trgatev — 1962 pa je dala 73,3 milij. hl ali 57% več. Ta pridelek je najvišji po letu 1934, ko je bil čosežen rekord s 75,1 hl vina. — Torej zavzema Francija glede vinskega pridelka še vedno prvo mesto med državami sveta, čeprav je nekaj zadnjih let bil italijanski pridelek višji.

rastlina, od vršička vej do zemlje, skoraj do korenin. Zaradi večje gotovosti po nekaj dneh ponovimo škropljenje. Zato pa se kakšenkrat ne zadovoljimo s škropljenjem, posebno ker večina nima primernih škropilnic, in moramo ves les in vse posamezne liste obrisati s cunjjo ali gobo, katero smo prej namočili v pripravljenem škropivu.

Pomaga samo temeljito zatiranje kaparjev.

Pitje surovega mleka

V visoko razvitih krajih se vedno bolj širi pitje surovega mleka. Znano je namreč, da se z zavretjem značilnosti mleka bistveno spremenijo. Uživanje surovega mleka predstavlja torej napredek v pravilni človeški prehrani.

Celotno vprašanje pa zadeva na kopicico težkoč: Mleko se kmalu navzame tujih vonjev in tudi okusa, zaradi česar je potrebno izredna pozornost od molže do razdeljevanja mleka. Mleko mora biti zdravo. Zato mora biti žival zdrava in zdravi morajo biti vsi, ki imajo s tem mlekom kaj opraviti. Zelo važna je tudi krma, ker marsikatera krma vpliva slabo na okus, n. pr. repa, ensilaža itd. Splošno je veljalo mnenje, da preide okus v mleko s pomočjo prebavnega in krvnega obtoka, a v zadnjem času nekateri trdijo, da preide po dihalnih poteh.

80-letnica in košček zgodovine primorskih Slovencev

(Nadaljevanje s 5. strani)

ravnateljstvom do mogočnega podjetja, ki je rezalo in še danes reže kruh večini Mirencev. Ob izbruhu prve vojne je Vuk rešil vso opremo in stroje in jih je skupaj s 1200 Mirenci preselil v Mozirje v Savinjski dolini. Kot ravnatelj je poskrbel, da se je marsikateri uslužbenec rešil vojaške službe.

Po vojni

Po končani vojni je pripeljal vse rojake iz begunstva ter je začel na porušeni temeljih na novo graditi. Tovarna je zopet stala, stroji so se vrteli in sosede živeli. Poživilo se je tudi po Vukovi zaslugi prosvetno delovanje. Prireditve so bile kar na prostem, na njegovem dvorišču, a so se jih radi udeleževali mnogi odličniki, med njimi tudi nadškof Sedej.

Po vsej deželi se je med leti 1920 do 1928 razvilo globoko društveno življenje. Vuk je bil v odboru Prosvetne zveze. Obenem z ljudsko izobrazbo se je širil tudi smisel za gospodarstvo. »Zadružna zveza«, katere načelnik je bil zopet naš »Tonca«, je imela po vseh goriških vaseh včlanjenih nad 150 zadrug, mlekarn, konsumov. Izdajala je svoje glasilo. Spričo tolikšne kulturne in gospodarske razgibanosti, ki je bila plod Vuka in njegovih tovarišev Ščeka, Kralja, Biteznika, Besednjaka, Rustje, Bratuža, Simčiča, Bednarika in drugih mlajših, mora postati kar sram naš sedanji rod. Vuk

Zlato našega stoletja

(Nadaljevanje s 3. strani)

Po štirih tednih se je obupan in sam začel vračati. Minevali so tedni v žeji in lakoti. V neki noči ga je ugriznil puščavski škorpion. Več dni je Pick ležal sam in v popolni nezavesti. Puščavske zveri so se plazile ob šotoru. Ko se je zbudil, je ves omamljen taval v smeri proti Hankvillu. Kot živ okostnjak, poln izpuščajev se je prikazal na domačem pragu.

Polagoma je moderni zlatosledec okrevaval. Zena ga ni več hotela pustiti na lov za bogastvom. Pričakovala je otroka. Misel na revno otrokovo bodočnost je očeta zopet pognala za srečo. Na stotine jih je šlo pred petimi leti po isti poti pred njim; večina njih je zginila za vedno. Pick je prodril še bolj v puščavo. Neko jutro je skozi daljnogled opazil strugo reke, ki ni bila vrisana na nobenem zemljevidu. Res jo je naslednji večer dosegel. Zajel je hladno vodo in si je skuhal kavo. Ko se je naslednje jutro zbudil, je s strahoto opazil okrog sebe cele kupe živalskih okostnjakov. Toda vedno manj je videl! Tisti skeleti — živali so pile isto vodo kot on in so — izgubile vid in življenje. Pick je še slišal šum Geigerjevega števca, ki je dokazoval, da je našel uranova ležišča, potem pa ga je zagrnila tema...

Naslednje jutro je zaslišal šum helikopterja. V zadnjem hipu je priletela žena s prijatelji, ki so Picka rešili smrti. Povedali so mu, da je odkril velika uranova ležišča, vredna milijone in milijone. Bridko se je nasmehnil. Zlato našega stoletja ga je čez noč obogatilo, a mu je vzelo dragoceni dar — oči.

je v povojnih letih posegel tudi v politiko kot podpredsednik društva »Edinost«.

Nič čudnega, če je tak delaven človek kot Vuk postal trn v peti fašističnim oblastnikom. Leta 1928 so ga vrgli iz njegove tovarne na cesto. Hišne preiskave so bile na vrsti, ker so se pri Vukovih shajali v najtežjih časih vsi tedanji izobraženci in razpredli široko mrežo podtalnega kulturnega in političnega gibanja, ki je postalo temelj za vsa druga poznejša dela v tej smeri.

Zato je pa moral Tonca Vuk prehoditi vso trnjevo pot slovenskega kulturnega delavca. Leta 1941 so 58-letnega družinskega očeta zaprli. Uklenjenega so potem vozili po treh taboriščih do zloglasne Ustike.

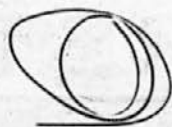
Leta 1943 se je Vuku posrečilo zbežati. V umbrijskem Apeninu se je pridružil odporniškem gibanju.

Strt na telesu, a ne na duševni čilosti se je 61-leten vrnil domov. Začela so pa preganjanja Nemcev. Šele leta 1947 je bilo dano temu prototipu javnega delavca, da je začel manj razburkano življenje. Pri vseh povojnih mirenskih gospodarskih organizacijah je spet sodeloval, dokler ni stopil v zasluženi pokoj.

Želimo mu, da bi ga še dolgo užival. Mlajšim pa, da bi posnemali njegovo ne-sebično delo in da bi znali vrednotiti dobro, v kateri so on in njegovi postavljali temelje boljši bodočnosti.

r. b.

V vrtincu

14.

E. Z.

Samo je zmedeno buljil v časnik. V istem hotelu je stanoval on. Šved — pred njim reki Slovan. So njemu nastavili past? Strašna slutnja je vstala v njem.

V tistem hipu ga je natakar poklical k telefonu. Oglasila se je Maja. Glas ji je trepetal: »Doktor Radič? Ze dvakrat sem vas zaman klicala.«

»Sem bil odsoten.«

»Nekaj strašnega se je zgodilo. Morda ste že čitali?«

»Da, pravkar — o umoru?«

»Celo v sobi, kjer ste bili vi prej.«

»Iskali so nekega Šveda.«

»Da, toda z nadzornikom Jordanom sva mnenja, da je napad veljal vam.«

»Mogoče. Toda čemu me pravzaprav kličete?«

Zazdelo se mu je, da sliši neki vzdih. »Hotela sem vas samo posvariti za vsak slučaj,« se je spet oglasila Maja. »Bodite previdni, ne morem se otresti občutka, da so vas postavili na seznam mrtvih. Najbolje bi bilo, da bi hodili preoblečeni.«

Samo se je nasmejal: »Morda se bom ravnal po vašem nasvetu.«

»Oh, prosim vas prav zares.«

»No, kako pa je tam pri vas. V zadevi Komi ste prišli do česa?«

»Nekaj že, pa vi?«

»Tukaj sem komaj začel. Upam, da ne bom več dolgo taval v temi.«

Samo se je vrnil v kadilno sobo. Premišljeval je, čemu je včeraj hotel odpotovati. Obhajale so ga slutnje nevarnosti. Kako pametno je, vsasih jih upoštevati.

—0—

Komisar Laner se je dvignil: »Prosim, želite? Ne razumem, kako ste mogli priti nenapovedani do mene?«

Prišlec se je smehljaj: »Se čudite? Vaš dober policijski čut bi moral sam izvohati.«

Komisar se je zgrabil za glavo in je strmel v obiskovavca: »Zlomka, kaj niste doktor Radič? Kako ste se spremenili! Toda čemu? Sedite, prosim.«

Samo je pojasnil, čemu se je preoblekel

kot stric z dežele.

»Sodim, da ste pravilno ukrenili. Že jaz sam sem vam mislil predlagati, da spremenite zunanost.«

»Kako to,« se je začudil Samo.

»Zato, da vas ne bi gospod Ritter prehitro spoznal. Glas pa znate odlično pretvarjati.« Smejal se je, da so se mu zlati zobje kar lesketali. »Ritterjeve telefonske razgovore sem dal posneti na trak.«

Samo je utrnil cigareto: »Kako? Telefonske razgovore na trak — čemu pa?«

»Izkazalo se je za pravilno,« je pojasnil komisar in stopil k mizici z magnetofonski mi trakovi.

»Prosim, poslušajte!«

Samo je slišal: »Halo, Pavel, tu nekaj smrdi. Nekdo od interpola nekaj vohlja. Speljal sem ga na napačno sled. Glej, da med tem zgineš!«

Samo se je kar zdrznil. Bil je glas lastnika garaže. Najraje bi se povlekel za ušesa, ker ni računal, da bi kdo prestrigel telefonske pogovore. Postal je tu na Dunaju prelahkoveren; morda zaradi misli na Divno...

Trak se je vrtel: »Pojdi k Brandu, on ti bo pomagal dalje...«

»Kdo je Brand?« je vprašal Samo.

Komisar je odgovoril, da je v mestu cela vrsta Brandov. Kdo je pravi, bo treba šele ugotoviti. Na traku je bil tudi razgovor med Ritterjem in Brandom. Iz njega se pa ni dalo nič sklepati.

Samo se je zahvalil komisarju: »Zelo pametno od vas, da ste prisluškovali razgovoru. Jaz se moram opravičiti zaradi svoje ne- evidnosti. — Jutri bom poiskal v kartoteki vse Brande.« Pogledal je na uro: »Pravzaprav imam še zdaj dovolj časa.«

Samo je precej natančno pogledal vso kartoteko. Ugibal je in si je marsikaj izpisal. Eno ime ga je posebno pritegnilo.

Skrinjar Krsto, slikar. Ne, tu je še eden Skrinjar, mešetar. Po kateri sledi naj načeljuje? Pregledoval je telefonski imenik po strokah. Pod oddelkom: Trgovine z žitom

je bilo spet dosti Skrinjarjev. Mar naj jutri vsem telefonira?

Za nič se ni mogel odločiti. Ves utrujen je zapustil prijavitni urad in se je odpeljal v svoj hotel.

—0—

Umor v hotelu je po vsem mestu razburil duhove. Krajevno časopisje se je na široko razpisalo. Ostalo je zavito v temo, čemu so umorili nedolžnega Šveda, zastopnika tovarne pisalnih strojev? Njegova listnica je sicer izginila, a policija je dvomila v roparski umor.

Maja je opozorila kriminalnega načelnika, da sploh niso nameravali umoriti trgovskega potnika. Umor je bil bržkone namenjen njenemu tovarišu dr. Radiču, ki je en dan prej najel tisto sobo.

Nekoliko si je prišla policija v tej zadevi na jasno, ko so prijeli dozdevnega morilca. Aretacijo je povzročil neki bančni uradnik, pri katerem je hotel morilec menjati švedske krone.

Aretirani je bil prava postava iz zločinskega podzemlja. Nabrekle ustnice, sren pogled, nazaj pomaknjeno čelo, z razmršenimi lasmi in kosmatim obrazom. Tresoče roke in razorano lice je izdajalo uživavca mamil. Maja je to brž ugotovila. Sklepala je, da so ga prav mamil privedla do umora. Mož je tudi priznal. Kdo ga je najel? Spočetka ni hotel izdati. Divjal je in tožil o divjih bolečinah. Rjul je, naj mu dajo vsaj en vbizg opija. Ko so mu obljubili, je začel vse pripovedovati.

Maji se je kar gnusilo pred moralno proplastjo tega moža. Značilen vzgled, kakšen postane strasten suženj mamil.

Kaj se je torej zgodilo?

Neki Maier se mu je približal v krčmi. »Ta me pa ni prinesel okoli,« se je rečal možak, »kar brž sem ga spoznal, da je preoblečen odvetnik Komi.« Maja se je kar zdrznila, ko je slišala to ime.

»V sobi številka 110 stanuje oseba, katero moraš spraviti s poti, mi je rekel tisti,« je nadaljeval aretirani. »Tisoč frankov imaš za trud.«

»Se dva tisoč je premalo; poleg tega pa še 50 gramov morfijsa.«

Strmé ga je oni pogledal: »Kaj pa ima morfij pri tem?« (Dalje)

»Zakaj bi ne vzela tudi tistega dekleta s seboj?« je rekel. »Kot ženska bi nam morda lahko mnogo več koristila kot pa najina spremljevalca. Mnogo bolj varno in neovirano se bo gibala v Srečnem svetu. Nihče ne bo pazil nanjo in nikomur ne bo sumljiva, zlasti ker zna jezik.«

»Saj ga znata tudi najina spremljevalca.«

»Toda ženske so v gotovih stvareh spretnejše in razen tega je... hm... se zdi... tudi... inteligentnejša.«

»Hočeš reči lepa, kaj ne?«

»No, če ti ta beseda bolj ugaja.«

»Zaradi mene gre lahko z nami, če le hoče. A je še vprašanje, če res hoče.«

Toda izkazalo se je, da je misel na potovanje v središče Srečnega sveta tudi dekletu všeč. Starec ni bil ravno navdušen nad njeno odločitvijo, toda Suli — tako je bilo dekletu ime — ga je znalo prepričati, da je res potrebno, da gre z njima. Kaj pa jo je v resnici pripravilo do tega, je vedela samo ona. Že naslednjo noč so se odpravili na pot. Sklenili so potovati v glavnem ponoči. Le v začetku poti in skozi najtežje predele v gorovju so nameravali porabiti za potovanje tudi dnevno svetlobo. S seboj so vzeli le najpotrebnejša oblačila in hrano. Vse drugo bi jim

Povzatek iz vesolja

E. Z.

88.

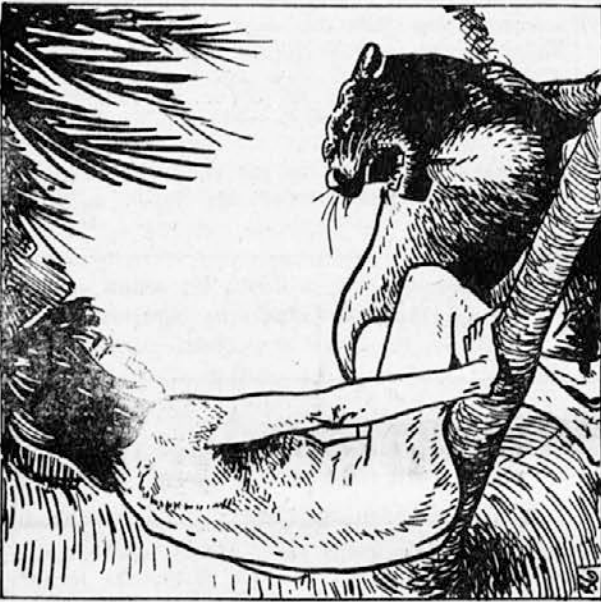
bilo samo v breme, ker so bili odločeni, da se ob prvi priložnosti zamaskirajo kot pravi prebivavci Srečnega sveta. Treba pa jih je bilo čimprej odkriti in spoznati njihov način življenja. Za vsak primer so vzeli s seboj tudi orožje.

Nista mogla razumeti, kar so jim vzklikali ljudje starčevega plemena v slovo, toda občutila sta vso toplino tistega poslavljanja in razumela, da sta se jima priljubila in da jima želijo mnogo uspeha. Oče in mati deklice Suli sta jima s solznimi očmi in z zgovornimi kretnjami priporočala, naj pazita na hčerko in jo varno pripeljeta nazaj. Tudi onadva sta dala s kretnjami razumeti, da bosta storila vse, kar bosta mogla, da se ji ne bo nič hudega zgodilo. Ob slovesu od te nenavadne majhne človeške skupnosti, osamljene od vsega sveta, sta imela občutek, kakor da se poslavljata od doma. Niti pri prvem slovesu z Zemlje nista občutila takega ganotja. Kmalu nato je požrla malo odpravo temna noč.

KONEC PRVEGA DELA

85. Šir Khan je velikokrat križal njegove poti po džungli. Odkar je stari Akela začel pešati, se je tiger sprijateljil z mladimi volkovi in delil z njimi svoj plen. Prilizoval se jim je in jih ščeval zoper Mavglija, češ, zakaj trpijo človeka v svojem krdeču. Za te govornice sta zvedela tudi oče volk in Baghira in sta začela dečka svariti.

86. Baghira je govoril: »Pomislil, bratec, in odpri oči! Šir Khan se te ne upa ubiti v džungli, ker se boji fistih, ki te imajo radi. A vеди, da je Akela star in da so dnevi njegovega vodništva štetli. Mladim volkovi pa te ne marajo, ker si človek. Ko bo Akela zgrešil prvega jelena, bo propadla njegova oblast. In takrat te bodo izgnali.«

87. Mavgli je ugovarjal: »Kaj je človek nekaj tako posebnega, da ne sme živeti s svojimi volčjimi brati? Rodil sem se v džungli in v njej odrasel. Ni volka v našem krdeču, ki mu ne bi izdrl trna iz šape. Zakaj bi mi mladi volkovi ne bili bratje? Zakaj bi me sovražili? Ti si moj prijatelj in Balu in Akela in bratje — volkovi! Zakaj me ne marajo tudi drugi?«

88. »Poglej me!« je rekel Baghira in Mavgli je vanj uprl oči. Ni še minilo pol minute in mogočni panter je pred dečkovim pogledom sklonil glavo. »Vidiš, tole je krivo!« je dejal nato. »Niti jaz, ki sem se rodil v ujetništvu med ljudmi in te imam rad, ti ne morem gledati v oči, ker si človek. Kako naj vzdržim tvoj pogled drugi?«

89. In pokazal je Mavgliju oguljeno kožo pod čeljustjo. »Vidiš, bratec, to liso mi je naredila ovratnica. Živel sem v kletkah kraljeve palače v Udjanpuru in nisem vedel za džunglo, dokler nisem nekoga dne začutil, da sem panter. Tedaj sem razbil ključavnico in pobegnil. Zato pa sem tudi plačal odkupnino zate, ko si bil še mladič.«

90. »Da, ti si človeški mladič,« je nežno nadaljeval panter, »in kot sem se jaz vrnil v džunglo, se boš moral tudi ti vrniti k ljudem. Seveda, če te prej ne ubijejo na zboru. Nekaj mi pravi, da bo Akela kmalu zgrešil jelena in takrat bodo sklicali zbor na Skali sveta. Takrat bo hudo zate — razen če ne prineseš iz doline rdečega cvetja.«

Za
naše
najmlajše

15

DO AKOBAKROD X-AJ-ZGO
ANDZUK
RIŠE: MIKI
MUSTER